

te at gennemføre en storstilet kommunistisk opstand i Tyskland, at de bevarede det revolutionære perspektiv på længere sigt, og at de ikke opgav deres kontrol med de økonomiske »kommando-høje«, herunder udenrigsmonopolet. Med det system, de opbyggede, og med den ideologi, der gennemsyrede deres syn på omverdenen, kunne der ikke blive tale om normale relationer til udlandet.

Bent Jensen

Mikael af Malmberg: *Den ståndaktiga nationalstaten. Sverige og den väst-europeiska integrationen 1945-1959*. (Lund University Press, 1994).

Forskningen i Sveriges udenrigspolitiske historie har længe lidt under manglen på et solidt arkivbaseret værk om Sveriges forhold til den europæiske integrationsproces frem til 1960. Indtil i dag har kun relativt få artikler og en enkelt historisk monografi (Klaus Misgeld: *Sozialdemokratie und Aussenpolitik in Schweden – Sozialistische Internationale, Europapolitik und die Deutschlandfrage 1945-1955*) beskæftiget sig med emnet. Men nu har vi endelig fået den ønskede fremstilling. Den svenske historiker Mikael af Malmberg har forfattet en kompetent og velskrevet indførelse i svensk Europa-politik frem til indgangen i EFTA i 1959.

Bogen er kronologisk opbygget. Indledningsvis diskuteres den internationale forskning i den europæiske integrationsproces. Derpå følger et perspektivrigt kapitel, hvor et bredt billede af Sveriges udenrigspolitik og af Europabevægelsen i sin storhedstid mellem 1945 og 1947 leveres. I det efterfølgende kapitel behandles Sveriges deltagelse i Marshall-planen og OEEC-samarbejdet. Svensk deltagelse i disse betød, at Sverige blev en integreret del af den vesteuropæiske økonomi.

Herefter vies to lange kapitler til beskrivelse af Europabevægelsens svenske afdeling og den officielle svenske politik inden for Europarådet, i hvilket Sverige på trods af neutralitetspolitikken valgte at deltage. Som deltager i Europarådet var den svenske regering dog mod enhver ændring af Europarådets forfatning, som kunne betyde en udvidelse af parlamentets indflydelse. Sverige var ikke alene om denne holdning, som deltes af Storbritannien, Norge og til en vis grad af Danmark.

I det næste kapitel skildres, hvorledes De Seks' (dvs. Frankrig, Vesttyskland, Benelux-landene og Italien) oprettelse af Kul- og Stål-unionens (EKSF) i 1952 stillede Sverige over for nye udfordringer på den europæiske scene. På den ene side var svensk deltagelse udelukket på grund af de tydelige politiske ambitioner bag projektet. På den anden side var et snævert svensk samarbejde med EKSF fra et økonomisk synspunkt en nødvendighed for at sikre den svenske ståleksport til kontinentet. Det viste sig hurtigt, at Sverige kun havde meget lidt indflydelse på EKSF's produktionspolitik. Dette fik dog ingen negative konsekvenser for svensk industri på grund af den store efterspørgsel på stål i 1950'erne.

I det efterfølgende kapitel diskuteres Sveriges holdning til Eden-planen, som i 1952 blev fremlagt af Storbritannien i Europarådet. I planen foreslog den britiske regering, at Europarådet også skulle beskæftige sig med forsvarsspørgsmål. De Seks havde forinden barslet med en plan for etableringen af en Europahær, og Storbritannien ønskede nu, at Europarådet skulle fungere som politisk rammeorganisation for både EKSF og den planlagte Europahær. Derved ville den britiske regering kunne bevare sin politiske indflydelse på de to organisationer uden at deltage direkte. Forslaget kunne have tvunget Sverige til en udmeldelse

af Europarådet. Men Eden-planen mistede sin relevans, da Europahær-projektet blev forkastet af et flertal i det franske parlament i 1954.

Fra 1955 frem til 1957 blev EF forhandlet på plads mellem De Seks. Svensk medlemskab var aldrig på tale, men de stærke økonomiske bånd til De Seks gjorde, at Sverige deltog aktivt i de frihandelsforhandlinger, som Storbritannien i 1956 foreslog som reaktion på De Seks' planer om en fælles toldunion. EF blev dannet i 1958, og kort efter brød frihandelsforhandlingerne mellem EF-landene og resten af Vesteuropa sammen, da den franske regering, som viste sig ikke at være interesseret i et stort vesteuropæisk frihandelsområde, afviste det britiske forslag.

Sverige fik nu en aktiv rolle i forhandlingerne mellem de ydre Syv – foruden Sverige var det Storbritannien, Schweiz, Norge, Østrig, Danmark og Portugal – om oprettelse af et frihandelsamarbejde. Forhandlingerne blev kronet med succes og EFTA, som organisationen blev døbt, blev oprettet den 1. januar 1960. EFTA skulle vise sig at blive en lykkelig løsning for Sverige.

Som nævnt i begyndelsen af denne anmeldelse er *Den ståndaktiga nationalstaten* et kompetent stykke historiskrivning. Forfatteren har arbejdet sig igennem en meget omfattende mængde arkivalier. Foruden svenske arkiver baseres fremstillingen på EKSF's arkiv, Europarådets arkiv, Europabevægelsens arkiv, det franske udenrigsministeriums arkiv og det britiske udenrigsministeriums arkiv. Foruden arkivarbejdet har forfatteren gennemgået samtidige aviser og tidsskrifter systematisk. I betragtning af, at bogen dækker hele 14 år, er det en ganske stor bedrift, at forfatteren har formået at konsultere og håndtere dette meget omfattende kildemateriale.

Ud over den fortjenstfulde grundforskning er de analyser og tolkninger,

som fremlægges i bogen, generelt nuancerede og afbalancerede. Forfatteren har blik for kompleksiteten i svensk Europapolitik. Ikke kun sikkerhedspolitiske og økonomiske faktorer trækkes ind i tolkningerne, men også svensk kultur og identitet inddrages for at forklare de isolationistiske træk i svensk Europapolitik. Gennem sine nuancerede tolkninger formår forfatteren at tage afstand fra de »skyttegravstolkninger«, som præger dele af den internationale forskning i den europæiske integrationsproces: Enten at det var den føderale elite, som var drivkraften bag forsøgene på at forene Europa, hvor oprettelsen af EF vurderes som den endegyldige opfyldelse af ambitionen. Eller at den europæiske integrationsproces først og fremmest skal forstås som et rent økonomisk fænomen.

Men trods de nævnte kvaliteter ved bogen er fremstillingen ikke helt lydefri, idet den økonomiske faktor i svensk Europa-politik generelt bliver stedmoderligt behandlet. Dette skyldes først og fremmest forfatterens vægtning af stoffet. Hvor den undseelige svenske Europabevægelse og Sveriges deltagelse i Europarådet bliver tildelt 96 sider (s. 131-227), bliver Sveriges deltagelse i OEEC i 1950'erne kun tildelt 11 sider (s. 119-130). Dette synes mærkværdigt, når forfatterens egen konklusion efter de respektive analyser er, at den svenske Europabevægelse vitterligt var ubetydelig, og at Sveriges deltagelse i Europarådet var »ett viktigt medel för att visa att neutralitetet inte var lika isolering« (s. 397), men altså ikke havde nogen væsentlig betydning for svensk Europa-politik ud over dette. Derimod medførte den svenske deltagelse i Marshall-samarbejdet og i OEEC i 1950'erne, at Sveriges økonomi blev fuldt integreret i den vesteuropæiske økonomi. Som forfatteren udtrykker det: »Även om de svenska regeringen inte var be-

någen at erkänne det så fick Sverige genom beslutet att deltaga i Marshallsamarbetet en fast förankring i Västeuropa och länkades till de europeiska enhetssträvandena.» (s. 130).

Den skæve vægtning i bogen betyder dels, at vi kommer til at mangle en grundig undersøgelse af Sveriges deltagelse i OEEC, dels at fremstillingen ikke leverer mere end ansatsen til en økonomisk funderet analyse af den svenske handels ekspansion i Vesteuropa i 1950'erne. Det er synd og skam, da sådanne analyser, hvis de var ført konsekvent igennem, havde kunnet bidrage til en bedre forståelse af svensk Europa-politik ikke bare i første halvdel af 1950'erne, men også i tiden efter 1956.

Det skinner tydeligt igennem i de to afsluttende kapitler om EF og EFTA. Her bliver det åbenbart, hvordan det var Sveriges stærke økonomiske bånd til Vesteuropa, som betød, at den svenske Europa-politik forvandlede fra at være passiv i første halvdel af 1950'erne til at være aktiv efter 1956. Sverige optrådte i forbindelse med de store frihandelsdrøftelser i OEEC fra 1956 til 1958 for første gang som en interesseret og aktiv partner i vesteuropæisk regi. Og i forbindelse med oprettelsen af EFTA spillede Sverige som nævnt en hovedrolle. Sveriges økonomiske binding til Vest-

europa var faktisk så stærk, at selv dele af Socialdemokratiet med statsminister Oluf Palme i spidsen fra 1970 til 1972 arbejdede for et svensk medlemskab af EF. Det viste sig dog umuligt at forene et EF-medlemskab med den svenske neutralitet. Det skal understreges, at forfatteren i kapitlerne om EF og EFTA faktisk har inddraget den økonomiske faktor i større udstrækning end i bogens første del. Men alligevel kommer vurderingen af den økonomiske faktors betydning i nogen grad til at lide under de manglende analyser af Sveriges deltagelse i OEEC og af den svenske handels ekspansion i 1950'erne.

I en overordnet tolkning af Sveriges Europa-politik skal den økonomiske faktor naturligvis sammenholdes med en analyse af den svenske velfærdsstat, som det svenske Socialdemokrati opfattede den, og af den altafgørende faktor, den svenske neutralitetspolitik. På disse felter er bogen til gengæld ofte forbillig med skarpe og indføjte analyser.

Der er ingen tvivl om, at *Den ståndaktige nationalstaten* fremover vil udgøre den autoritative fremstilling af den tidlige svenske Europa-politik. Både bogens empiriske resultater og tolkninger vil i store træk stå fast de næste mange år.

Morten Rasmussen